

Uitgangspunten voor archeologische onderzoek Domplein 2011

Stichting Domplein 2013 is voornemens om op het archeologisch monument Domplein te Utrecht een ondergronds publiekscentrum te bouwen. In deze “schatkamer Domplein II” zal het verleden van deze bijzondere plek tastbaar- en beleefbaar gemaakt worden voor een breed publiek. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) onderschrijft deze doelstelling onder voorwaarde dat het archeologisch monument duurzaam behouden blijft en dat het verhaal van het Romeinse- en Middeleeuwse verleden in deze schatkamer ook daadwerkelijk vertelt en beleefbaar wordt gemaakt.

De Stichting Domplein 2013 heeft een integraal Programma van Eisen (d.d. juli 2010) opgesteld voor de bouw van het centrum in twee opgravingsputten uit de vorige eeuw (put 19 en 20 Van Giffen 1949). In dit PvE zijn tevens de resultaten van specialistisch onderzoek opgenomen.

In onderling overleg tussen Stichting Domplein 2013, gemeente Utrecht en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is vastgesteld is dat de voorliggende gegevens nog onvoldoende inzicht geven om te kunnen beoordelen of en hoe een duurzaam behoud van de archeologische resten gewaarborgd is. Een (vóór)opgraving is noodzakelijk om aanvullende informatie te verzamelen.

Hieronder worden de uitgangspunten benoemd voor deze opgraving. De vergunning in het kader van de Monumentenwet 1988, zal verleend worden op basis van de uitwerking van deze punten in het Programma van Eisen voor archeologisch onderzoek, dit onverminderd de geldende regels ter zake van besluitvorming, inspraak en rechtsbescherming bij de vergunningprocedure.

Op grond van de resultaten van dit archeologisch onderzoek zal de RCE bepalen of en hoe de voorliggende plannen voor het ondergrondse bezoekerscentrum doorgang kunnen vinden.

Uitgangspunten archeologisch onderzoek Domplein

Het onderzoek vindt plaats op basis van een door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed goedgekeurd Programma van Eisen. Het bezoekerscentrum II dient binnen de opgravingsputten 19 en 20 van Van Giffen te worden aangelegd. De opgraving zal binnen deze putten plaatsvinden.

De doelstelling van het archeologische onderzoek is drieledig:

1. vaststellen van de gaafheid en conservering van de archeologische resten en bodemprofielen op dit moment;
2. opstellen van een verwachtingsmodel voor de gaafheid en conservering van archeologische resten en bodemprofielen na realisatie van het bezoekerscentrum per voorliggende variant;
3. informatie vergaren ten behoeve van de inrichting van de ondergrondse ruimte en het beleefbaar maken van de archeologische resten en bodemprofielen;

Binnen deze doelstelling kunnen tevens archeologisch inhoudelijke vragen ten aanzien van de kennisvorming over de Romeinse Tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd beantwoord worden. Dit is echter geen hoofddoel van het onderzoek.

1 Vaststellen van de gaafheid en conservering van de archeologische resten en bodemprofielen op dit moment

- 1) Eén hele putwand dient blootgelegd te worden ten einde de kwaliteit van het profiel en de mogelijkheden tot behoud vast te stellen. Het gaat hierbij om de wand waarvan het profiel in het toekomstige bezoekerscentrum tentoongesteld zal worden. De gaafheid en conservering dient te worden vastgesteld met een minimale verstoring van de profielwand. De wijze en mate van “afsteken” van de wand, documentatie en het bemonsteringsprogramma dient te worden uitgewerkt in het PvE. Inhoudelijke onderzoeksvragen ten aanzien van bijvoorbeeld stratigrafie dienen beantwoord te worden aan de hand van dit profiel. Graven worden niet gecoupeerd/verder uitgerepareerd.
- 2) Romeinse- en Middeleeuwse muurresten/ pijlers binnen de put worden blootgelegd in zover noodzakelijk is voor het vaststellen van de gaafheid en conservering van de muren uit verschillende perioden/materiaal. Hiertoe dient een bemonsteringsprogramma opgesteld te worden.
- 3) De opgravingsput wordt uitgegraven tot het onderste vlak van de opgraving van Van Giffen. Vastgesteld dient te worden of er onder dit niveau nog archeologische resten aanwezig zijn en wat de aard, omvang (incl. stratigrafie), datering, gaafheid en conservering hiervan is.
- 4) De opgravingsput dient zo klein mogelijk te zijn met inachtneming bovenstaande en de veiligheidseisen.
- 5) De samenstelling van de door Van Giffen teruggestorte grond wordt vastgesteld door middel van metaaldetectie en zeefonderzoek. Speciale aandachtspunten hierbij zijn de organische materialen en metalen.
- 6) Om de eventuele degradatie van archeologische resten en bodemprofielen sinds de opgravingen van Van Giffen vast te stellen wordt de huidige gaafheid en conservering vergeleken met de beschrijvingen van Van Giffen.
- 7) Er dienen maatregelen genomen te worden om te voorkomen dat de conserveringscondities tijdens de opgraving achteruitgaan.

2 Opstellen van een verwachtingsmodel voor de gaafheid en conservering van archeologische resten en bodemprofielen na realisatie van het bezoekerscentrum per voorliggende variant;

- 1) Voor het opstellen van een verwachtingsmodel voor de gaafheid en conservering van de archeologische resten en bodemprofielen dient een bemonsteringsprogramma opgezet te worden naar:
 - a. grond- en kwelwater watersamenstelling;

- b. concentratie en type zout in het metselwerk en in natuursteen (per periode/materiaal);
 - c. vochtgehalte in metselwerk;
 - d. maximale hoogte grondwaterstand.
- 2) In het verwachtingsmodel wordt aangegeven onder welke condities/omstandigheden een duurzaam behoud van de archeologische resten en bodemprofielen in het toekomstige bezoekerscentrum mogelijk is.

3 Informatie vergaren ten behoeve van de inrichting van de ondergrondse ruimte en het beleefbaar maken van de archeologische resten en bodemprofielen;

- 3) Een apart aandachtspunt is het te tentoonstellen van een authentiek bodemprofiel in het bezoekerscentrum. Behalve het vaststellen van de gaafheid en conservering dient nagegaan te worden of het mogelijk is dit profiel:
 - a. In situ te fixeren
 - b. Te verwijderen, ex situ te fixeren en terug te plaatsen

RCE 08-10-2010